

Καθηγητής Κωνσταντίνος Δέλτας
Διευθυντής, Κέντρο Ερευνών Μοριακής Ιατρικής
Διευθυντής, Εργαστήριο Μοριακής και Ιατρικής Γενετικής
Τμήμα Βιολογικών Επιστημών, Σχολή Θετικών και Εφαρμοσμένων
Επιστημών
Καλλιπόλεως 75, 1678 Λευκωσία. Τηλ: +357-22-892882, Φαξ: +357-22-
892881

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 23 Ιανουαρίου 2012

Έλληνες – Ελληνοκύπριοι και Λινοβάμβακοι

Με αφορμή διάλεξη που έδωσα στο «Διεθνές Ινστιτούτο Κύπρου για την Περιβαλλοντική και Δημόσια Υγεία» του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, την Τρίτη 10 Ιανουαρίου 2012, διαπίστωσα ότι κυκλοφόρησαν σε διάφορα έντυπα μέσα και ιστοσελίδες, λανθασμένες ερμηνείες δεδομένων που παρουσίασα, αναφορικά με τη γενετική σχέση Ελλαδιτών και Ελληνο-Κυπρίων (Ε/Κ).

Για κάποιους οι οποίοι δεν έχουν βασικές γνώσεις περί μοριακής και πληθυσμιακής γενετικής είναι εύκολο να παρεξηγηθούν τα αποτελέσματα που παρουσίασα. Η διάλεξη εκείνη αφορούσε σε πλειάδα κληρονομικών ασθενειών και γενετικών χαρακτηριστικών που εντοπίσαμε ανάμεσα στον Ελληνο-Κυπριακό πληθυσμό κατά τις έρευνες της προηγούμενης 20-ετίας. Πρόκειται για έρευνες οι οποίες βοήθησαν πάρα πολύ στη διάγνωση και θεραπεία χιλιάδων ασθενών. Το ζήτημα που παρεξηγήθηκε λόγω λανθασμένης ερμηνείας δεν αποτελούσε κεντρικό σημείο της διάλεξης, παρά ένα από τα πολλά νοσήματα που περιέγραψα. Το νόσημα αυτό ήταν η β-θαλασσαιμία, για την οποία παρουσίασα αποτελέσματα άλλων ερευνητών τα οποία είχαν δημοσιευθεί σε έγκυρο επιστημονικό περιοδικό το 1992 (*British Journal of Haematology* 81:607-609, 1992). Το εργαστήριο στο οποίο έγινε η έρευνα ήταν στην Πολιτεία της Γεωργίας των ΗΠΑ και η ομάδα περιλάμβανε Αμερικανούς, Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους ερευνητές.

Η ουσία των αποτελεσμάτων, δεν είναι η αμφισβήτηση της Ελληνικότητας των Ε/Κ αλλά η ομοιότητά τους με τους Τουρκο-Κύπριους (Τ/Κ). Η γενετική αυτή ομοιότητα σε ό,τι αφορά σε συγκεκριμένους γενετικούς δείκτες (μεταλλάξεις β-θαλασσαιμίας), αποτελεί ένδειξη για τις χρονικά πρόσφατες σχέσεις Ε/Κ και Τ/Κ. Η γενετική αυτή ένδειξη υποστηρίζει αυτό που είναι γνωστό από ιστορικές πηγές, ότι δηλαδή, μόλις πριν μερικές εκατοντάδες χρόνια, κατά την περίοδο 1571-1878, πολλοί Ε/Κ ασπάσθηκαν το Ισλάμ και έγιναν γνωστοί ως Λινοβάμβακοι. Αυτό είναι ιστορικό γεγονός που συνέβηκε και σε άλλους Χριστιανικούς πληθυσμούς σε Ευρωπαϊκές χώρες που διετέλεσαν μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Από γενετικής άποψης ο εξισλαμισμός αυτός αποτελεί μια πρόσφατη εξέλιξη η οποία διατηρείται σήμερα, ως παρόμοια συχνότητα γενετικών δεικτών μεταξύ των δύο ομάδων πληθυσμού.

Εκείνο που ίσως παρεξηγήθηκε είναι η μικρότερη γενετική ομοιότητα μεταξύ Ελλαδιτών και Ε/Κ ατόμων, πάντοτε αναφορικά με τις συχνότητες μεταλλάξεων της β-θαλασσαιμίας. Αυτό δεν αμφισβητεί την Ελληνικότητα των Ε/Κ ούτε αντίκειται στην ιστορική κοινή γνώση, ότι δηλαδή κατά το μέγιστον οι Ε/Κ είναι απόγονοι των Ελλήνων που μαζικά αποίκησαν την Κύπρο πριν μερικές χιλιάδες χρόνια. Βέβαια, ακόμα και αν δεν είχαν έρθει πάρα πολλές χιλιάδες Έλληνες για να αποικήσουν την Κύπρο, το σημαντικό είναι ότι οι Κύπριοι τότε και έκτοτε, υιοθέτησαν την Ελληνική Παιδεία γι' αυτό και αισθανόμαστε και είμαστε Έλληνες, διατηρώντας το ομόαιμον, το ομόθησκον και το ομόγλωττον σε πολύ σημαντικό βαθμό. Όμως, κατά τη διάρκεια των πολλών αιώνων που μεσολάβησαν:

- α) Δεν υπήρξε συνεχής και μεγάλη παλίνδρομη ανάμιξη των δύο πληθυσμών.
- β) Δεν υπήρξαν συνεχείς και σε μόνιμη βάση, τυχαίοι γάμοι μεταξύ Ελλαδιτών και Ε/Κ σε ανάλογα μεγάλο βαθμό.
- γ) Αντίθετα, γίνονταν και γίνονται πολλοί γάμοι Ε/Κ με ξένους.
- δ) Υπήρξαν μεταναστευτικά κύματα από και προς το νησί και επιπρόσθετα υπήρξαν κύματα άλλων κατακτητών και επισκεπτών μέσω των αιώνων.
- ε) Ο Ελληνοκυπριακός πληθυσμός παρέμενε πάντα σχετικά μικρός, με αποτέλεσμα να βιώνει τέτοια φαινόμενα σε πιο έντονο βαθμό, από πλευράς γενετικής ισορροπίας.

Τα (γ) και (δ) πιο πάνω, ευνόησαν την γενετική ροή γονιδίων, δηλαδή τον εμβολιασμό της Ε/Κ γονιδιακής δεξαμενής με πολλά γονίδια άλλων μη Ελληνικών πληθυσμών μέσω σεξουαλικών σχέσεων. Αυτό όμως, δεν έχει καμιά ουσιαστική σχέση με το αίσθημα της Ελληνικότητας των Ελληνοκυπρίων. Παρόμοια φαινόμενα και ειδικά η γενετική ροή γονιδίων από έναν πληθυσμό ή ομάδα ανθρώπων σε άλλο, συνέβαιναν και συμβαίνουν σε μικρό ή μεγαλύτερο βαθμό σε όλους τους ανθρώπινους πληθυσμούς.

Όλα αυτά, πιθανότατα ευθύνονται για το ότι διάφοροι γενετικοί δείκτες β-θαλασσαιμίας, δείχνουν μικρότερη γενετική σχέση μεταξύ Ε/Κ και Ελλαδιτών ή Τ/Κ και Τούρκων, παρά μεταξύ Ε/Κ και Τ/Κ, που στην πραγματικότητα αποτελούν πιο ομοιογενή πληθυσμιακή ομάδα. Είναι λογικό δηλαδή, ότι μέσω των αιώνων υπήρξε μια γενετική ροή προς την Κυπριακή γονιδιακή δεξαμενή, τόσο από Έλληνες εξ Ελλάδος αλλά και από άλλους ξένους λαούς, γεγονός που αποτυπώνεται στη γενετική σύστασή μας και που δικαιολογεί την απόκλιση μέσω των αιώνων των συχνοτήτων των γενετικών δεικτών μεταξύ Ελλαδιτών και Ε/Κ.

Ας ληφθεί λοιπόν υπόψη, ότι σύμφωνα με την έρευνα του 1992 που ανέφερα πιο πάνω, δημιουργείται η ένδειξη (όχι απόδειξη) ότι οι Τ/Κ, στην πραγματικότητα είναι Ε/Κ Λινοβάμβακοι, που στην πορεία δικαιολογημένα ενσωματώθηκαν στην Τουρκική κοινωνία των κατεχομένων, σύμφωνα πάντοτε και με την υπάρχουσα ιστορική μαρτυρία. Οι άλλες δύο πιθανές ερμηνείες της γενετικής ομοιότητας Ε/Κ και Τ/Κ είναι ότι κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας υπήρξαν συχνές σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ τους, π.χ. μέσω γάμων, ή ότι τα ευρήματα εκείνης της έρευνας ήταν αποτέλεσμα τύχης. Οι εκτεταμένες συχνές σεξουαλικές σχέσεις δεν υποστηρίζονται από ανάλογες ιστορικές μαρτυρίες. Η τυχαιότητα των αποτελεσμάτων δεν μπορεί να αποκλεισθεί, όμως οι πιθανότητες είναι πολύ ισχνές. Αντίθετα, ο Λινοβαμβακισμός είναι καταγραμμένο ιστορικό γεγονός.

Άρα λοιπόν είναι απόλυτα δικαιολογημένο, προβλεπτό και αναμενόμενο να υπάρχει αυτή η μεγαλύτερη ομοιότητα μεταξύ Ε/Κ και Τ/Κ εφόσον στην πραγματικότητα αναφερόμαστε στην ίδια γονιδιακή δεξαμενή, δηλαδή στην ίδια πληθυσμιακή ομάδα. Για όσους ενδιαφέρονται, υπάρχουν γενετικές ενδείξεις και σε κάποιες περιπτώσεις αποδείξεις για τις σχέσεις των Ε/Κ με άλλους Ευρωπαϊκούς λαούς ανά τους αιώνες. Ταυτόχρονα όμως, μέσα από τις ίδιες έρευνες αναδεικνύονται πολλές ιδιαιτερότητες για τις οποίες δεν μπορούμε να επεκταθούμε στον περιορισμένο χώρο του άρθρου αυτού.

**Ο Κωνσταντίνος Δέλτας είναι Καθηγητής Γενετικής
στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και Διευθυντής του
Κέντρου Ερευνών Μοριακής Ιατρικής
E-mail: Deltas@ucy.ac.cy**